

Aféra Oradour: francouzsko-francouzský regionální spor v historických souvislostech

Kamila Klingorová

kamila.klingorova@natur.cuni.cz

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,
KUHIG – Centrum pro výzkum v kulturní a historické geografii, Albertov 6, 128 43, Praha 2

Abstract:

K. Klingorová: *Oradour Affaire: The French-French Regional Dispute in Historical Context*. – *Klaudyán*, 12, No. 2, pp. 30–41. During the Second World War, Alsace-Lorraine was annexed by Nazi Germany. The German army mobilized in this region as well and therefore French men called "malgré-nous" were involuntarily forced to fight against their people. Some of "malgré-nous" also participated in the massacre of inhabitants of the French village of Oradour sur Glane in June 1944. This massacre became a symbol of the French suffering of war. In 1953, these soldiers were brought to a military tribunal in Bordeaux. The verdict of the court provoked a dispute between two French regions, Limousin with Oradour sur Glane and Alsace, whose political and religious leaders were trying to achieve justice for their citizens. This dispute has been known as the "Oradour Affaire". The French government was interested in the dispute as well, wherefore was forced to choose one of the sides of the conflict. Even 70 years after the end of the Second World War, this regional dispute is still alive and proves that historical memory of regions affected by the trauma of war could still touch social relationships significantly.

Key words:

Oradour sur Glane, France, regions, Second World War

Úvod

„Toto je příběh dvou bolestí, dvou kolektivních traumat, která se stávají, a co hůře, srovnávají se navzájem. Je to příběh o národní tragédii, která rozděluje dva francouzské regiony, Alsasko a Limousin.“ (Châtain, Hopquin 2014). Tragédie druhé světové války způsobily mnohé rány, které dodnes zůstávají živé. I 70 let po uzavření míru na které události stále vyvolávají rozpaky, způsobují nedorozumění a nepřátelství. V českém prostředí jsou často skloveny například kolaborace s fašisty, násilný odsun Němců nebo události v Lidicích a Ležákách. Další válce ná traumata ovlivňují historickou paměť ve většině evropských států. Příkladem takovéto události může být masakr v Oradour sur Glane a anexe Alsaska-Lotrinska.

Během druhé světové války byla část Francie okupovaná nacistickou Třetí říší. Region Alsasko a departement Mosela, který leží v severním Lotrinsku, byly v roce 1940 anektovány a staly se součástí Třetí říše jako Alsasko-Lotrinsko. Nacistická vláda mobilizovala i na tomto území, do složek SS a do německé armády tak byli násilně zařazeni vojáci francouzské národnosti, kteří tak

byli nuceni bojovat proti obyvatelstvu stejné národnosti. Pro tyto vojáky se vžil pojem „malgré-nous“, v překladu „nám navzdory“. Celkem se jednalo o přibližně 160 000 mužů. Několik alsaských vojáků náležejících k jednotkám SS se podílelo také na masakru obyvatel francouzské obce Oradour sur Glane v úvodu roku 1944, kterou následně vypálili a srovnali se zemí (Farmer 1995). Jejich podíl na tomto masakru, který se stal symbolem francouzského utrpení během druhé světové války, vyvolal během soudního procesu s viníky této tragédie v roce 1953 v Bordeaux celonárodní krizi, pro kterou se vžil pojem „Afféra Oradour“ (*l'affaire d'Oradour*; Vonau 2003; Farmer 2004). Jedná se o vysoce medializovanou politickou a právní aféru pokračující sporem dvou regionů obhajujících vlastní pojetí spravedlnosti. Proti sobě se postavilo Alsasko¹, bránící „malgré-nous“, kteří pocházeli z jeho departementu, a Limousin, hájící zájmy obětí oradourského masakru. Kvůli této aféře se obyvatelé Alsaska cítili zavrženi ostatními francouzskými regiony, jejichž obyvatelé nepochopili jejich komplikovanou situaci během války. Jedním z důsledků tohoto pocitu odtržení byly vzrůstající separatistické tendence v Alsasku. Limousin v aféře usiloval o spravedlnost pro oběti oradourského masakru. Regionální spor zasáhl národní soudržnost Francie, proto na něj byli nuceni reagovat nejen lokální političtí aktéři ze zainteresovaných regionů, ale i představitelé státu, kteří se snažili zabránit možnému zhroucení národní jednoty.

Aféra Oradour, ale i samotný masakr v Oradour sur Glane a případy násilné inkorporace alsaských a lotrinských mužů do německé armády, jsou v české literatuře relativně neznámé, byť se obě události výrazně zapsaly do historie Francie a celé Evropy. Příspěvek se zaměřuje na to, jaké místo má Oradour sur Glane v paměti francouzského národa, snaží se identifikovat milníky ve sporu mezi regiony a porovnat postoje, reakce a míru mobilizace proti „bezpráví“ v Alsasku a Limousinu. Jeho cílem je nejen seznámit se samotnými událostmi stojícími na pozadí Aféry Oradour, ale hlavně zjistit, jestli je tento regionální spor doposud stále živý, nebo jestli jej lze považovat za uzavřený.

Příběh Oradour sur Glane

Oradour sur Glane se nachází v regionu Limousin ve střední Francii. V úvodu 1944 byl Oradour prosperujícím zemědělským městem s přibližně 330 obyvateli, na samotách v okolí žilo dalších přibližně 1 500 lidí (Farmer 2004). Během druhé světové války nebyl Oradour, stejně jako celý Limousin, výrazně dotčen německou okupací. Jediným kontaktem s válečným děním byl příchod žen a dětí z nejvíce postižených regionů na severovýchod Francie. Do Oradouru a jeho okolí tak během války přišlo přibližně 400 lidí ze Schiltigheimu, předměstí Štrasburku. Soužití Alsasanů a Limousanů bylo v mnoha ohledech komplikované, zejména vzhledem k odlišnému dialektu a jinému náboženskému vyznání alsaských žen a dětí (katolítky Alsasané přišly do převážně sekularizovaného Limousinu; Farmer 2004). Tím se vytvořily předpoklady pro nepřátelský postoj obyvatel Limousinu vůči Alsasanům, který eskaloval po skončení druhé světové války.

V sobotu 10. února 1944 byla obec v odpoledních hodinách obklíčena vojáky z divize SS Das Reich, která byla do regionu poslána, aby se postavila francouzskému odboji. V této divizi bylo 40 „malgré-nous“, z nichž 13 bylo přímo zapojeno do masakru (Farmer 2004; Hivernaud 1983). Vojáci začali po příchodu do Oradouru shromažďovat obyvatele do střední části obce, včetně dětí, které byly zrovna ve škole (Hivernaud 1983). Většina obyvatel považovala příchod vojáků za rutinní kontrolní akci. Jen několik mladých mužů, kteří se vyhýbali nuceným pracím v Německu a byli uprchlími válečnými zničenými nebo komunistickými aktivisty, se poschovávalo, nebo uprchlo. Poté němečtí vojáci oddělili od mužů ženy a děti, které zavedli do kostela. Německé jednotky se pokusily před shromážděnými muži ospravedlnit svou činnost prohlášením, že v Oradouru jsou schováni zbraně a munice pro odboj. Poté vojáci rozdělili muže do skupin a odvedli je na okraj vesnice do stodol a garáží. Podle výpovědí přeživších nebyli muži nervózní, protože věděli, že na ně vojáci nejsou pravdiví (Hivernaud 1983). Zneklidnili až tehdy, když byly do stodol dopraveny kulometry a když se ozval signál pro zahájení stříelby. Vojáci poté pokryli těla zavražděných mužů slámou

¹ Pro analýzu postoje druhé strany během aféry Oradour je používán pojem Alsasko, ne Alsasko-Lotrinsko i Alsasko-Mosela, protože „malgré-nous“ obžalovaní při procesu v Bordeaux pocházeli z alsaských departementů Haut-Rhin (3 vojáci) a Bas-Rhin (10). Problém „malgré-nous“ se ovšem týkal celého Alsaska-Lotrinska.

a stodoly zapálili. St elbu a požár p ežilo pouze šest mladík , kte í z stali ukryti pod mrtvými t ly ostatních, než uprchli a ukryli se v polích (Farmer 2004). Ve er celý Oradour zachvátily plameny (Hivernaud 1983). B hem masakru muž byly ženy a d ti zav eny v kostele, kam vojáci posléze p inesli bednu, která po zav ení dve í explodovala. Exploze vyvolala paniku, b hem které byly dve e znovu otev eny, a vojáci za ali dovnit st ílet kulometem. Následn kostel rovn ž zapálili (Farmer 2004).

Masakru v Oradouru padlo za ob 642 lidí (Fouché 2004), z toho 57 uprchlík z Alsaska a Mosely (Koenig 2005). Zem elo 190 muž , 245 žen a 207 d tí (Hivernaud 1983; Demay, Louty, Valade 2004).² Existuje n kolik teorií, které se snaží vysv tlit, pro si jednotka SS vybrala za cíl práv Oradour sur Glane (Hivernaud 1983). Uvádí se nap íklad možná zám na s Oradour sur Vayres, nedalekým centrem francouzských partyzán . Ani výpov di voják b hem procesu v Bordeaux ovšem pravý d vod neodhalily. Podle n kterých zdroj (Farmer 2004; Hivernaud 1983) nem ly jednotky SS žádný zvláštní d vod vybrat si práv toto místo. Jejich hlavním cílem bylo zasadit ránu francouzskému odboji, a práv Oradour jim stál v cest z východu sm rem na frontu v Normandii. Bylo to malé, snadno obklí itelné m sto, jehož obyvatelé m li k n meckým jednotkám d v ru, protože se ni ím neprovinili (obec nebyla na seznamech Gestapa jako podez elá ani nespolupracovala s odbojem). Nedál se tu tedy o ekávat výrazný odpor. Práv proto, že masakr v Oradouru pravd podobn nebyl p ímým zásahem proti partyzánskému odboji a jediným cílem konání voják SS bylo zastrašení, se stal symbolem nacistického vojenského barbarství (Hivernaud 1983; Demay, Louty, Valade 2004).

Drama, které se v Oradouru odehrálo, vyvolalo vlnu pohoršení, protest a manifestací proti n meckému barbarství v celé Francii. Konaly se církevní i civilní ceremonie na památku zabitých, kterým se okupa ní síly bez úsp chu pokoušely zabránit. Protesty se uskute nily i na vládní úrovni, která spolupracovala s N meckem (Farmer 2004). Dokonce i maršál Philippe Pétain se pokusil protestovat dopisem Adolfu Hitlerovi. N mecké autority a p edstavitelé Vichistického režimu se snažili omezit dostupnost informací o masakru, který ozna ili za legitimní obranu proti sídlu partyzán (Demay, Louty, Valade 2004). Francouzské odbojové hnutí *Résistance* p irozen použilo Oradourský masakr jako záminku k útok m zam eným proti N mecku (Farmer 2004).

Proces Oradour, Bordeaux 1953

Francouzská ve ejnost požadovala ihned po události, aby byli vojáci odpov dní za masakr v Oradouru postaveni p ed soud. Žádný proces ovšem nemohl být zahájen za p ítomnosti n meckých vojsk na francouzském území. Až roku 1946 bylo zahájeno n kolik p edb žných soudních lí ení a v lednu 1953, tém 9 let po masakru, byl otev en v Bordeaux proces „Aféra Kahn a ostatní, obžalovaní za masakr v Oradouru“, žurnalisty ozna ovaný jako „Proces Oradour“ (Farmer 2004). Na seznamu obžalovaných v procesu v Bordeaux bylo 65 len divize SS Das Reich, z nichž 44 bylo na út ku, odpykávalo si tresty v zení za jiné vále né zlo iny i bylo od procesu osvobozeno ze zdravotních d vod (Fouché 2004). Z obžalovaných se tedy dostavilo k soudu pouze 21 lidí, 7 N mc a 14 Alसान . Jeden z obžalovaných Alसान vstoupil do SS jako dobrovolník a 13 z nich m lo status „malgré-nous“. „Malgré-nous“ obžalovaní v procesu v Bordeaux byli naverbováni do n meckých jednotek v letech 1943 a 1944 a v tšina z nich byla v roce 1944 mladší 18 let. Jejich mladý v k se stal jedním z argument obhajoby (Farmer 2004). Obžalovaní byli p ed soud postaveni díky „zákonu Oradour“ o kolektivní zodpov dnosti za vále né zlo iny pro všechny, kte í byli sou ástí vojenské skupiny, jež spáchala vále ný zlo in (tedy i pro francouzské ob any), který byl francouzskou vládou schválen na žádost zástupc Oradouru (Mengus 2009a; Farmer 2004; Vonau 2003). Jedná se o klí ovou právní podmínku pro zahájení procesu v Bordeaux, protože zákon umožnil postavit p ed soud i Alसानy. Jedinou nad jí „malgré-nous“, aby na n nemohl být tento zákon uplatn n, bylo prokázat, že byli naverbováni do SS násilím (Vonau 2003). To ovšem ani jeden z obvin ných nemohl

² Po ty ob tí se v r zných zdrojích liší, nap íklad podle Fouchého (2004) zem elo v Oradouru 161 muž , 221 žen od 21 let a 260 d tí do 14 let.

přesvědčit dokázat. Zákon o kolektivní odpovědnosti se těšil přízni francouzského veřejného mínění, o němž svědčí jeho jednomyslné schválení Národním shromážděním (Farmer 2004).

Žádný z vojáků postavených před vojenský tribunál v Bordeaux neměl v případě masaku rozhodovací pravomoc. Naopak vojáci, kteří byli označeni za opravdové viníky, byli nepřítomní, mrtví a nezvěstní (Farmer 2004; Hivernaud 1983). Před tribunálem tak stálo více Francouzů než Němců a většina z obviněných Alsasanců byla „malgré-nous“, čímž podle svých tvrzení nebyli viníky masakru, ale sami oběťmi válečného zločinu. Podle vlastních výpovědí nemohli v Oradouru neposlechnout rozkaz, protože by tím ohrozili svůj život a životy svých rodin (Farmer 2004). Proces v Bordeaux byl tedy podle svých kritiků veden proti veřejně v tisku násilně naverbovaným vojákům bez rozhodovacích pravomocí v době masakru, což lze považovat za jeden z jeho nejvážnějších rozporů. Další kritika argumentovala tím, že podle francouzského vojenského zákona neměly být podřízeny souzeny za provedení rozkazu, který mu dal jeho nadřízený (Hivernaud 1983). V tisku politických stran ve Francii tento proces na základě výše zmíněných rozporů rozdělil v názoru na spravedlnost odsouzení Alsasanců. I proto byl proces velmi sledovaný francouzským tiskem.

Verdikt nad německými a alsaskými vojáky byl vynesen v únoru 1953. Obžalování „malgré-nous“ mělo podle soudu na své straně polehující okolnosti: násilnou inkorporaci a nízký věk. Ale naopak jako Francouzi zabíjeli své spoluobčany, což bylo považováno za pohoršující okolnost, na rozdíl od německých vojáků, kteří se postavili proti svým nepřítelům (Hawes 2009). Jediný Alsasanc, který nastoupil do jednotek SS jako dobrovolník, Georges-René Boss, byl odsouzen k trestu smrti, devět dalších Alsasanců k nuceným pracím a trestu odnětí svobody v maximální délce osmi let. Odsouzení Němci obdrželi tresty v obdobné výši (Hivernaud 1983). Všichni obžalování, kteří byli odsouzeni k trestu smrti, byli v následujících letech omilostněni prezidentem (Vonau 2003).

Rozsudek procesu v Bordeaux vyvolal na všech zainteresovaných stranách protesty, které byly doprovázeny demonstracemi rozdílných postojů dvou regionů. Limousané a s nimi velká většina země považovala udělené tresty za nedostatečné. Alsasko naopak kritizovalo samotné odsouzení „malgré-nous“. Celý region se začal bouřit na obranu svých obyvatel, v očích Alsasanců nespravedlivě odsouzených v Bordeaux. Francouzská vláda proto o procesu akceptovala návrh na udělení milosti pro odsouzené „malgré-nous“ (Hivernaud 1983), čímž se postavila na stranu Alsaska, regionu ekonomicky mnohem dležitějšího a populačně etnicky ještě než Limousin. Udělení amnestie bylo způsobem, jak uklidnit nepokoje a autonomistické tendence, které v Alsasku během procesu vzrostly (Rouso 1987). Naopak v očích Limousanců byla amnestie udělená ve jménu národní soudržnosti „zradou“ francouzské vlády (Wieder 2013; Farmer 2004).

Stětet dvou regionů : poátek „Aféry Oradour“

Neshody mezi Limousinem a Alsaskem, které mají své kořeny již v předválečných událostech, po „Procesu Oradour“ eskalovaly v regionální, veřejně politický a mediální, konflikt (Javerliat 2009). Oradour se hned po válce stal symbolem válečného utrpení a francouzské soudržnosti proti nacistům. Alsasko bylo považováno za kolaborantský region. Samotní Alsasancé se ovšem považovali za oběti druhé světové války a tribunálu v Bordeaux. Odsouzení „malgré-nous“ za válečný zločin bylo považováno za útok na celý region (Farmer 2004). Oba regiony nedokázaly vzájemně pochopit svou minulost a rozsah újmy, které se jim během druhé světové války dostalo a která byla ještě umocněna během soudního procesu. Vznikla tak Aféra Oradour, která vychází ze dvou rozdílných výkladů druhé světové války a dvou různých názorů na spravedlnost. Do sporu dvou regionů se zapojilo také francouzské veřejné mínění, které se nejprve postavilo na stranu Limousinu a Oradouru, proto byla aféra značně medializovaná. Zároveň byli na spor nuceni reagovat i představitelé francouzského státu.

Limousinská pozice

V Oradour sur Glane byla po skonění války založena Národní asociace rodin obětí z Oradour sur Glane (*L'Association nationale des familles des martyrs d'Oradour-sur-Glane*, ANFM). Jejím cílem je hlavně zachování ruin místa a pomoc pozostalým. ANFM je dodnes jedinou organizací reprezentující oběti tragédie a jejich rodiny. Snaží se ve spolupráci se státem uchovat vzpomínku na masakr a držet ochrannou ruku nad oradourskou komunitou a zejména nad historickou památkou

ruin m sta (Fichbach 2005). P edseda ANFM a obhájce zastupující organizaci b hem procesu v Bordeaux, Jean Brouillaud, se v roce 1953 stal starostou m sta, ímž se reprezentace m sta i poz stalých po masakru sjednotila. Pozice ANFM byla podporována všemi politickými stranami v regionu (Javerliat 2009).

Obyvatelé Oradouru a lokální polití tí zástupci se snažili docílit takové spravedlnosti, kterou oni sami za spravedlivou považovali a které se m lo poz stalým dostat b hem procesu v Bordeaux. Podpora vycházela i od obyvatel celého regionu. Je tedy možné uvažovat o Limousinu jako o jednotném celku stojícím za zájmy oradourských poz stalých a prosazujícím jejich názory a požadavky. O tém masové podpo e lze ovšem hovo it hlavn v departementu Haut-Vienne (Javerliat 2009). Limousin je regionem tradi n podporujícím levici. Specifickou roli v afé e tak m la vládnoucí komunistická strana, která ovšem na jedné stran bojovala za zájmy oradourských poz stalých, ale zároveň se pokusila využít národní symbol Oradouru pro své politické cíle. Tím se dostávala do sporu s poz stalými, kte í odmítali politizování masakru. Komunisty organizované vlastní pam tní ceremonie asto p erostly v politickou manifestaci (nap íklad proti znovuvybrojení Západního N mecka v roce 1950 s ú astí až 3 000 lidí; Farmer 2004), p i nichž nez ídka docházelo i ke st et m s ostatními obyvateli m sta. Komunistická strana m la v Oradouru velký vliv, což je patrné z jejího volebního úsp chu i z hojné ú asti na demonstracích, které po ádala (Javerliat 2009; Fouché 2011).

Po procesu v Bordeaux poci ovali obyvatelé Oradouru, že zájmy poz stalých byly ob továny „pro státní zájem“. Nejv tší manifestace v Oradouru a v Limoges prob hly t sn po skon ení procesu (nejv tší se zú astnilo 40 000 lidí; Farmer 2004) a rozší ily se na celou Francii. Na protest proti ud lení amnestie ANFM spole n s m stskou radou v únoru roku 1953 vrátila Vále ný k íž, který Oradour obdržel v roce 1947, a ád estné legie z roku 1949. Na ruinách m sta byly vyv šeny tabule upozor ující na „bezprávní“ spáchané tribunálem. Vzkazy na nich byly ur eny poslanc m a senátor m, kte í hlasovali pro amnestii ud lenou odsouzeným „malgré-nous“ v únoru 1953 (Farmer 2004; Vonau 2003). Starostové limousinských m st na protest proti amnestii zahájili stávkou. Vlajky v regionu byly vyv šeny na p l žerdi a Limoges vyhlásilo den ud lení amnestie jako den smutku (Hivernaud 1983). Oradour nadále odmítl p íjímat státní funkcioná e p i výro ních ceremoniích, proti emuž by bylo možné o ekávat reakci ze strany francouzské vlády. V dostupné literatu e ovšem žádná taková zmínka není. Lze tedy p edpokládat, že francouzský stát tuto situaci p ešel bez reakce. Situace se srovnala až v 70. letech, když zástupci m sta a ANFM pozvali vrchní politické p edstavitel na pietní slavnost (Fouché 2004).

Oradourský šok a zklamání po procesu v Bordeaux m ly dlouhé trvání. Konec manifestací a útlum protestních akcí ANFM p íšel hlavn z d vodu znechucení oradourských poz stalých z toho, že se francouzský stát nepostavil na jejich stranu a že výsledek procesu v Bordeaux nebyl pozm n n. Nešlo ovšem o ústup, odmítnutí p íjímání státních p edstavitel pokračovalo (Javerliat 2009). Tabule se jmény poslanc , kte í hlasovali pro amnestii, byly vyv šeny na tichý protest u vstupu do vypáleného m sta až do roku 1965. Odstran ny byly teprve b hem prezidentské kampan , protože na nich byla jména prezidentských kandidát François Mitteranda a Jeana Lecanueta (Fouché 2004).

Alsaská pozice

V Alsasku se proces v Bordeaux p ímo dotýkal tém všech rodin, protože násiln odvedených voják „malgré-nous“ zde bylo více než 100 000 (Javerliat 2009). Mobilizace obyvatel byla rovn ž rozsáhlá. Alsasané obhajovali neobvyklou situaci Alsaska jako regionu b hem války a dožadovali se v této otázce i zvláštního zacházení s „malgré-nous“. Alsaská populace je velmi odlišná od ostatních francouzských region , což vyvolávalo nepochopení a sympatie zbytku Francie s Limousinem. Pocit, že proti nim stojí celá Francie, Alsasany ješt více semkl dohromady. Obhájci „malgré-nous“ (alsaské asociace sdružující vále né veterány, noviná i, polití tí a církevní p edstavitelé, kte í byli solidární s ve ejným mín ním, a s nimi široká ve ejnost) brali proces v Bordeaux jako proces vedený proti celému regionu. Pouze komunistická strana zaujímal k v ci zvláštní postoj a k protest m a manifestacím se nep ipojila, naopak obhajovala zájmy oradourských poz stalých (Farmer 2004).

Podpora komunistické strany v Alsasku je ovšem tradiční malá (Vonau 2003). Jedním z prvků alsaské boule po procesu v Bordeaux byly tedy také protikomunistické manifestace.

Již před zahájením procesu v Bordeaux se proti němu snažili neúspěšně bojovat alsaští poslanci. Upozorovali na to, že proces bude pravděpodobně nespravedlivý v i Alsasku. Hlavním reprezentantem „malgré-nous“ je Asociace uprchlíků a násilně inkorporovaných z Haut-Rhin (*L'Association des Évadés et Incorporés de Force du Haut-Rhin*, ADEIF) založená v roce 1945. Sdružuje „malgré-nous“, jejich rodiny, příbuzné a válečné veterány a snaží se bránit zájmy násilně inkorporovaných vojáků (Vonau 2003). ADEIF se nejprve pokoušela společně s alsaskými politickými představiteli docílit toho, aby se proces vůbec nekonal. Po neúspěchu usilovala o to, aby „malgré-nous“ nebyli postaveni před tribunál společně s Němci, tedy o oddělení „viníků“ od „nevinných“. Také v tisku byla tato otázka diskutována ještě před samotným zahájením vojenského tribunálu a štrasburský arcibiskup dokonce o Vánocích 1952 apeloval ve jménu „malgré-nous“ na prezidenta republiky (Farmer 2004). Stejně intenzivně se snažil své spravedlnosti docílit Limousin, takže se spory mezi oběma regiony rozhořely ještě před procesem. Alsasko před zahájením procesu protestovalo víc, protože jeho konání již nebylo možné zvrátit. Limousin dosáhl svého a záleželo mu již pouze na tom, jak tribunál v Bordeaux rozhodne (Vonau 2003).

Verdikt tribunálu v Bordeaux přirozeně vyvolal v Alsasku nespokojenost, která by, nebyť zásahu Národního shromáždění, mohla vyvolat politickou krizi. Alsasané verdikt odmítli uznat a vyšli nesouhlasně do ulic. Na obranu „malgré-nous“ se postavili všichni alsaští politici představitelé, kromě již zmíněných komunistů, kteří dopisem protestovali u ministra spravedlnosti a žádali zproštění viny pro „malgré-nous“ „v zájmu národa a spravedlnosti“ (Vonau 2003, s. 155). Vlajky v Alsasku byly vyvěšeny na příkaz a proběhly první manifestace ve velkých městech. Nejsilnější reakci na rozsudek měla asociace ADEIF, která organizovala nejrozsáhlejší demonstrace (na největší z nich se shromáždilo okolo 6 000 lidí; Javerliat 2009). Ve všech ulicích Štrasburku nechali její členové vyvěsit plakáty se jmény 13 „malgré-nous“ stejného typu, kterými nacisté během okupace ohlašovali odsouzení na smrt. Novináři situaci porovnávali s Dreyfusovou aférou (Vonau 2003; Dreyfus 1984). Obecně byly ale demonstrace v Alsasku menší než ty v Limousinu. V Alsasku také proběhla v únoru administrativní stávková organizovaná ADEIF (Javerliat 2009).

Kvůli výrazné mobilizaci obyvatel Alsaska se snažil do konfliktu co nejrychleji zasáhnout stát, aby zabránil hrozící politické krizi. I generál de Gaulle, který se zasadil o vytvoření národního památníku z ruin Oradouru a již jednou se tedy zastal oradourských pozůstatků, apeloval na porozumění Alsasanům. Nejen on si uvědomoval nebezpečí verdiktu pro jednotu Francie (Fichbach 2005, Farmer 2004).

V Colmaru byla 15. února alsaskými poslanci vytvořena Akční komise na obranu cti Alsaska a násilně inkorporovaných, která se snažila vyvíjet nátlak na vládu v otázce amnestie a požadovala odstoupení vlády (Javerliat 2009). Snaha Akční komise byla opravdu vyslyšena a 17. února přijala vláda delegaci alsaských poslanců, aby následně vydala zákon o amnestii jako projev péče o Alsasko. Zákon byl přijat v „zájmu státu“ a rychle uklidnil alsaskou občanskou mobilizaci (Farmer 2004). Hlavním důvodem pro udělení amnestie odsouzeným „malgré-nous“ byl strach ze ztráty důležitosti regionu. V Alsasku se totiž začaly objevovat autonomistické tendence, které se projeví naposledy v předválečném období. Alsasané se před udělením amnestie cítili být zavrženi francouzským veřejným míněním a vyloučení z národní komunity, což přirozeně směřovalo k separatistickým náladám (Vonau 2003). Vedení autonomistické politické strany „Hnutí za ochranu národní jednoty“ totiž z velké části tvořili bývalí vojáci násilně odvedení do německé armády. Mluvili o autonomismu evropském a regionálním. Tyto tendence vymizely během března 1953 po udělení amnestie odsouzeným vojákům (Farmer 2004).

Srovnání protichůdných interpretací válečných událostí

Konflikt mezi oběma regiony vycházel z rozdílného pohledu na válečné události. Alsasko obviňovalo Limousin z nedostatečného pochopení dramatu násilného zalehování. Problémem pro Limousin byla neochota „malgré-nous“ přiznat spoluodpovědnost za masakr. Limousin odmítal uznat a respektovat válečné utrpení druhé strany. Proti tomu se Alsasko samozřejmě bránilo. Alsasané

nepopírali, že se „malgré-nous“ podíleli na oradourském masakru, ale snažili popít jejich plnou odpovědnost za vykonané zločiny, protože vojáci se nemohli vzepít rozkazům. Spor mezi oběma regiony ovšem nebyl zcela černobílý. Během aféry nkteí politici a církevní představitelé Alsaska a „malgré-nous“ chtěli finanční pomoci obětem masakru. Tyto myšlenky ale zůstaly nerealizované kvůli nevoli ADEIF, která si nepřála vzbudit dojem, že si chtějí od Oradouru koupit osvobození (Fichbach 2005; Farmer 2004).

Nedorozumění vyvolaná procesem v Bordeaux vedla k obdobným formám protestů obyvatel v obou regionech. Konflikt mezi regiony ze začátku roku 1953 přirovnává Javerliat (2009) k tenisovému zápasu, protože se Limousin s Alsaskem střídaly v masově podporovaných demonstracích. Limousinská aktivní vzpoura ve veřejnosti se zdá být vzhledem k početnosti účastníků manifestací rozsáhlejší. Ve vztahu k početnosti obyvatel obou regionů (Alsasko má zhruba dvakrát tolik obyvatel než Limousin) lze považovat reálnou participaci obyvatel Limousinu na manifestacích za mnohem větší než obyvatel Alsaska, což může být ovšem ovlivněno politickou orientací regionů. Alsasko bylo převážně pravicovým regionem a Limousin tradičně levicovým, přičemž demonstrace názor v ulicích je obvykle zastává u levicových zaměřených lidí (Javerliat 2009). Manifestace na obou stranách byly vždy organizovány politickými představiteli a lokálními asociacemi. Nelze tedy vždy mluvit o spontánních akcích obyvatel regionů.

Mnohá literatura (Vonau 2003; Farmer 2004; Javerliat 2009) ovšem naopak upozorňuje na fakt, že problém „malgré-nous“ se v Alsasku přitom týkal desítek tisíc lidí, na rozdíl od Oradouru, kde jen rodin obětí oradourského masakru bylo mnohem méně, protože v tšina z nich nepožila samotný masakr. Přitom ovlivněných lidí tedy bylo v Alsasku více. Za „malgré-nous“ se proto přirozeně postavil celý region, což lze odvodit rovněž z roků okupace, během kterých Alsasko společně trpělo. V okamžiku, kdy region cítil křivdu, mobilizoval se více než kterýkoliv jiný ve Francii. Míru aktivizace obyvatel regionu tedy zřejmě nelze měřit po tem demonstrujících.

Oba regiony rozdělovala také nevyrovnaná podpora zbytků státu. Limousin měl podporu ostatních francouzských regionů a zároveň komunistické strany, naopak na alsaskou stranu se během procesu v Bordeaux postavila francouzská vláda. Lze tedy v nadšázce hovořit o sporu mezi Limousinem, komunistickou stranou a francouzskou ve veřejnosti na jedné straně a Alsaskem s francouzskou vládou na straně druhé. Významnou roli v aféře Oradour tak hrály politické a ekonomické zájmy.

Aféra Oradour v 90. letech

Neshody mezi oběma regiony vzniklé po druhé světové válce se projevovaly až do 90. let, kdy začalo pomalé usmírování regionů, i když i toto smíření provázela nedorozumění. Konflikt ovšem prošel změnami od začátku v roce 1953. Byl oživován pouze zainteresovanými aktéry, tedy ADEIF s „malgré-nous“ a ANFM s místskou komunitou v Oradouru. Další obyvatelé Limousinu i Alsaska, stejně tak ostatní francouzské regiony, se ve sporu dále příliš neangažovali, i když používané zdroje se stále zmiňují o sporu dvou regionů (vyjma Javerliata 2009, který hovoří o sporu Oradouru a „malgré-nous“). Rovněž obě asociace, lidé přitom se podílející na sporu i nkteí francouzští novináři i konflikt stále vztahují na celé regiony.

V únoru 1993 proběhla konference k procesu v Bordeaux, na které se probírala otázka sblížení obou regionů. Ze závěrů konference vyplynulo, že je potřeba ve veřejném mínění v Limousinu dostatečně informovat o násilném inkorporování, protože se zde „malgré-nous“ stále považují za vrahy, zatímco v Alsasku se hovoří o jejich rehabilitaci (Mengus 2004). Změna ve veřejném mínění v tomto duchu se zdála být důležitým a nutným krokem, byť zatím neuskutečněným. Dalším posunem k usmíření regionů byla návštěva 12 alsaských studentů v Oradouru o Velikonocích 1997 a následná návštěva oradourského starosty Raymonda Frugiera ve Štrasburku, tedy první oficiální přijetí politického představitelů druhého regionu. Roku 1998 návštěvu oplatil také starosta Štrasburku Roland Ries. Politici představitelů tedy navázali přátelské styky. Tuto pozitivní snahu ovšem narušil Ries, který pobouřil oradourskou komunitu svým proslovem. Řekl, že „sice sdílí smutek rodin obětí, ale odmítá je požádat o odpuštění, protože by tím potvrdil vinu Alsaska“ (Biret 2010). Dalším problémem

pro obyvatele Oradouru bylo, že Ries přijel do Oradouru společně s „malgré-nous“. Vztahy mezi oběma stranami lze nazvat „opatrnou diplomacií“ (Biret 2010).

O zaátku usmíování mezi oběma regiony lze hovořit tedy až od let 1997 až 1999. Do tohoto období spadají nejen první politické kontakty, ale zejména otevření oradourského pamětního centra *Le Centre de la Mémoire d'Oradour sur Glane*, které lze považovat za jeden z milníků v doznívající Aféře Oradour. Myšlenkou pamětního centra bylo spojit morální odkaz s informacemi týkajícími se historie (Farmer 2004). Ke spojení konfliktních stran ve společné realizaci pamětního centra ovšem nedošlo. Na projektu spolupracovaly region Limousin a francouzský stát. ANFM a místní správa, obojí vedené stejným mužem (do roku 1993 byl prezidentem ANFM a zároveň starostou Oradouru Robert Hébras), odmítly po výsledku procesu v Bordeaux a po amnestii odhlasované Národním shromážděním spolupracovat na výstavbě centra financovaného státem. Oradourská komunita rovněž nechťela, aby legislativa vytvořila z Oradouru symbol oběti druhé světové války a vyjádřila dokonce nesouhlas s „banalizací oradourské paměti“ v novém pamětním centru (Fouché 2002).

Nejen samotnou výstavbu, ale i inauguraci pamětního centra provázely spory. ANFM s místní radou si kladly podmínky na příležitosti akce, například odmítaly přijmout v Oradouru reprezentanty z Německa. Organizátoři akce se nakonec přiklonili k požadavkům ANFM a spory s asociací a místní správou tím ukončili. Dne 16. července 1999 *Le Centre de la Mémoire* slavnostně otevřel francouzský prezident Jacques Chirac s ministryní kultury Catherine Trautmannovou a v doprovodu štrasburského starosty Rolanda Riese (Dagen 1999). Přítomnost Rolanda Riese, syna jednoho z „malgré-nous“ a prvního politického představitele Alsaska, který byl pozván k pamětní události v Oradouru, je interpretována jako akt smíření obou regionů (Biret 2010). Fakt, že byl štrasburský starosta inauguraci přítomen, je zmíněn v alsaských zdrojích a v národním tisku, ale oradourské zdroje píšou pouze o přítomnosti prezidenta republiky a ministryně kultury. Média v Oradouru tedy zřejmě nebyla v roce 1999 tomuto smířlivému aktu nakloněna. Ovšem i přítomnost Catherine Trautmannové byla symbolem smíření, i když ne tak zjevným. Trautmannová byla totiž v letech 1989–1997 a 2000–2001 starostkou Štrasburku, což bylo důvodem, pro která byla pozvána do Oradouru, a starosta mluvil o její přítomnosti jako o pozitivní pro smíření obou regionů (Biret 2010).

Starosta Štrasburku Roland Riese nabídl během výroční ceremonie rok před slavnostním otevřením pamětního centra svou spolupráci na tomto projektu. Jeho iniciativa byla ovšem zamítnuta oradourským starostou, který preferoval alsaské angažmá směřující k ANFM a k oradourské komunitě a nesměřující k pamětnímu centru financovanému státem, čímž vyvolal spor mezi oběma představiteli města. Štrasburk nakonec ustoupil a daroval oradourské komunitě sochu, která ji odhalila ve stejný den, kdy bylo otevřeno *Le Centre de la Mémoire* (Fouché 2002). Sochu ovšem posléze poničily vandalové.

Po svém otevření bylo pamětní centrum kritizováno ze strany alsaské ADEIF. Asociace poukazovala na to, že v jeho expozici není zmínka o vraždě „malgré-nous“, kteří odmítli narukovat do SS, čímž centrum popíralo tuto dimenzi nuceného narukování. Asociace naznačovala, že dokud budou v Limousinu opomíjena takto důležitá fakta, „malgré-nous“ nemohou přistoupit na smíření s Oradourem (Brassard Goerg 1999). Vlna kritiky ze strany Alsasanů v *Le Centre de la Mémoire* se zaměřila také na fakt, že pamětní centrum zamluže alsaský protiněmecký odboj a nezmiňuje se ani o tom, kolik „malgré-nous“ během války zemřelo. Podle nich Limousin zůstává v „malgré-nous“ stále skeptický (Anonym 1999). Dalším problémem pro alsaskou ADEIF bylo údajné špatné zacházení oradourské komunity se sochami darovanými městem a asociací Štrasburkem (v 90. letech darovali Alsasané městu Oradour několik soch, ovšem roku 1999 musely být sochy restaurovány kvůli vandalismu; Koenig 2005).

Je tedy zřejmé, že oradourská komunita na konci 90. let stále nerespektovala problém „malgré-nous“ a nebyla ochotna přijmout jejich násilné zařazení do SS. Alsasané se naopak snažili o usmíření se svým protějškem, například darováním zmíněných soch a ochotou spolupracovat na výstavbě oradourského pamětního centra. Tyto iniciativy ovšem nebyly v Oradouru přijímány příliš pozitivně. Snahu o usmíření Alsasané zaměřili špatným směrem, a sice k pamětnímu centru sponzorovanému státem, které ANFM a místní komunita zpočátku nepodporovala. Proto se ani jedna ze snah Alsaska nesetkala se zcela kladnou odezvou. Zároveň je zřejmé, že pro její úspěch bylo

Le Centre de la Mémoire patrný další aspekt aféry Oradour, a sice nesouhlas oradourské ANFM s rolí státu v oradourské paměti. Křivda vyvolaná zákonem o amnestii byla stále patrná.

Usmírování region nebo pokračující spor?

Události let 1997 až 1999 lze považovat za začátek sblížení obou regionů, i když pouze z politického, oficiálního hlediska. Obyvatelé obou regionů měli stále rozdílné názory na „malgré-nous“ a nadále si posílali nepřátelské vzkazy. Například alsaská ADEIF v roce 2000 negativně reagovala na popírání násilného zločinu v Oradouru Robertem Hébrasem, mužem, který přežil masakr v Oradouru a posléze reprezentoval mnoho ANFM. Rovněž ji pobouřil rozhovor starosty Oradouru Frugiera ve *France Inter* z 23. října 2000, ve kterém starosta Frugier údajně „diskredituje celý alsaský region“ (Mengus 2004, s. 6). K této nedorozumným docházelo i přes to, že za 50 let trvání sporu došlo k několika výměnám delegací obou regionů a ke společné konferenci.

Ani během 50. výročí procesu v Bordeaux v roce 2003 nechtěla žádná strana ustoupit. Náladu mezi oběma regiony pravděpodobně změnilo až otevření památníku Alsaska-Lotrinska v Schirmecku, ve kterém jsou „malgré-nous“ prezentováni s větší pokorou než doposud jako muži, kteří trpěli a sami byli obětmi zločinu stejné vážnosti, na kterých se podíleli (Javerliat 2009). Tento alsaský počin, který udal změnu pohledu na „malgré-nous“ a signalizoval jistý ústup Alsaska z povodní pozice výrazného obhajování nedotknutelnosti „malgré-nous“, lze podle Javerliata (2009) považovat za jeden z nejdelších zlomů ve sporu obou regionů.

Změna alsaského postoje byla lidmi z Oradouru přijata pozitivně. Následující 60. výročí masakru v Oradouru tak mohlo proběhnout v novém duchu sblížení obou regionů. Oslovy byly velmi medializované. Výročí je obecně považováno za důležitý milník ve sporu obou regionů. Výroční pamětní ceremonie proběhla v Oradouru 10. června 2004 za spolupráce ANFM, města Oradouru a *Le Centre de la Mémoire*. Zúčastnili se jí i státní představitelé, kteří přijeli vyjádřit solidaritu státu s oradourskými obětmi a jejich přítomnost v den výročí v Oradouru již lze považovat za samozřejmou. Je tedy možné hovořit o důležitém aktu smíření místní komunity se státem. Během výročního dne se předseda vlády Raffarin prošel ruinami města za doprovodu posledních žijících svědků masakru Hébrase a Darthouta. Poté pronesl u památníku zemělých projev, ve kterém zazněla slova „Francie nikdy nezapomene“ (AFP 2004b; *Le Progrès* 2004). Tato věta se stala symbolem výročních událostí v Oradouru, její citaci uvádí většina francouzských novin ve svých sloupcích z června 2004. Mluvil také o smíření obou regionů, které se mají „zaměřit na budoucnost [...] najít cestu k usmíření se svými rodáky a se svou zemí [a usmířit se] s bývalým nepřátelem“ (Reuters 2004). Z jeho proslovu bylo zřejmé smíření celé pamětní ceremonie k ukončení všech konfliktů. Ceremonie se také zúčastnili politici z Alsaska. Podle slov alsaských reprezentantů se „spory již zklidnily a teď je potřeba vytvořit společnou budoucnost přistupující památku [...] každý musí udělat krok směrem k usmíření, Alsaska nechť jí dále slyšet o popírání násilného inkorporování ‘malgré-nous‘“ (AFP 2004c). Podle prezidenta regionální rady Alsaska Adriana Zellera bylo smíření mezi regiony již „zpečeteno“ (AFP 2004g). Na pamětní ceremonii se podílel rovněž štrasburský arcibiskup Joseph Doré, který přijel na pozvání limogeského biskupa Christoha Dufoura. Arcibiskup Doré se zúčastnil společně s alsaskými a limogeskými studenty „mírového bdění“ v Limoges a v den výročí sloužil společně s biskupem Dufourem mši v novém oradourském kostele (AFP 2004e,f).

Politici i církevní představitelé tedy vyjádřili vliv regionální spor ukončit, snaha napravit vztahy s Alsaskem vycházela od ANFM i od oradourské radnice, které se podílely na organizaci pamětní ceremonie a na jejichž pozvání přijeli do Oradouru studenti i političtí představitelé z Alsaska. Pocity pozostalých a obyvatel Limousinu v „malgré-nous“ byly ovšem stále nemenné, jak vyplývá z výpovědí návštěvníků Oradouru. Podle nich jsou jejich pocity živé stejně jako v roce 1953 (Jérôme 2004; AFP 2004h; B. J. 2004; Demay, Louty, Valade 2004). Během 60. výročí masakru došlo rovněž k několika událostem, které vyvracejí všeobecně přijímané tvrzení o usmíření obou regionů. Štrasburský arcibiskup Doré se ve svém kázání v Oradouru údajně snažil zmírnit i popírat vinu „malgré-nous“ na masakru, což vyvolalo emoce a pohoršení mezi některými pozstalými (Demay, Louty, Valade 2004). V roce výročí také vyšel v časopise publikovaném ADEIF *Bulletin de liaison*

lánek vyslovující se na obhajobu „malgré-nous“ poukazující na nevysvětlené okolnosti masakru a na nedostatečné prozkoumání ruin města (Mengus 2004). Dalším sporným bodem bylo opakované popírání násilného inkorporování „malgré-nous“ Hébrasem (2003) v novém vydání jeho knihy paměti. Hébras i na opakované výzvy ADEIF odmítl problematický text ze své knihy odstranit (Koenig 2005). ADEIF byla pozitivně nakloněná smíření s Limousinem a spolupráci na pamětných aktech, zároveň bojovala za účtu pro „malgré-nous“, zejména uznání, že byly válečnými oběťmi a nenesou odpovědnost za masakr v Oradouru (Koenig 2005). V tomto bodě se oradourskými pozstalými neshodovala.

O konci aféry Oradour je možné hovořit zejména v rovině oficiální. V kontrastu s mediálně přijímanou tezí o usmíření obou regionů po 60. výročí masakru ovšem stále dochází ke konfliktním situacím a soudním procesům. Zdá se, že i více než 70 let po masakru se dnes obyvatelé Oradouru stále nedokáží smířit s tím, že Alsasko a jeho obyvatelé nelze z masakru obviňovat. Snaha politických představitelů z obou regionů, států i církevních institucí nepřátelství obou regionů pravděpodobně nedokáže smazat. Hlavním problémem, který stále nebyl uzavřen, je popírání statusu „malgré-nous“ u Alsasanů souzených v procesu v Bordeaux, tedy popírání jejich násilného inkorporování do SS ze strany Oradouru, za který hovoří například Hébras ve svých knihách (Hébras 2003 a další vydání stejné knihy). Alsasko vyjadřuje nespokojenost se špatně interpretovaným postavením „malgré-nous“ během druhé světové války. Snaží se ovšem projevit vstřícnost vůči Oradouru. Například Štrasburk k 65. výročí masakru opatřil Oradouru tímto sochy, ale znovu byly zničeny vandaly (Caillat 2012).

Spory se projevují také v každodenním životě občanů regionu. Příkladem může být zkušenost Christiana Marceaxe, Alsasana, který se v roce 2009 zajímal o koupi nemovitosti v Haut-Vienne. Zaměstnanci realitní kanceláře z Limousinu Alsasanovi odmítli podat informace a nevybíravým způsobem mu doporučili, aby „zůstal ve svém regionu“ s poznámkou, že „ti, kteří vypálili Oradour, byli všichni Alsasané“ (Mengus 2009b). Z této zveřejněné korespondence je patrné, že v obyvatelích Limousinu stále přetrvává nenávist k Alsasanům, kterým masakr v Oradouru dávají za vinu. Podle Menguse (2009b) je tento příklad pouze jedním z mnoha. Neshody ohledně statusu „malgré-nous“ mezi Hébrasem a ADEIF dokonce vyústily v několik soudních sporů, například v letech 2010 a 2012 (Fougeras 2010, Caillat 2012), kdy ADEIF obvinila Hébrase ze lži, protože v novém vydání své knihy znovu označil 13 Alsasanů odsouzených při procesu v Bordeaux za dobrovolníky v SS. Spor z roku 2010 vedl k ospravedlnění Hébrase, ovšem verdikt Soudu nejvyšší instance ve Štrasburku vyvolal v Alsasku vlnu protestů (DirectMatin 2013, Mengus 2009b). V roce 2012 byl Hébras soudem v Colmaru odsouzen k symbolickému odškodnění (Caillat 2012), posléze byl omilostněn (La Montagne 2013). Alsasané jsou v Oradouru stále vnímáni negativně, a to i přes to, že slovy předsedy ADEIF André Hugela Alsasané „chápou oradourské drama, ale dokáží lidé z Oradouru pochopit drama Alsaska?“ (Caillat 2012).

I přes to, že Alsasko a Limousin leží ve stejném státě a z velké části tedy sdílí společnou historickou paměť, zdá se, že snazší cesta vede k usmíření Oradouru s Německem než s Alsaskem. Role Německa v paměti Oradouru byla od skončení války tabuizována, teprve v posledních letech se dostává na povrch v souvislosti s ústími německých politiků na francouzských pamětních ceremoniích a s několika znovu otevřenými případy válečných zloinců v Německu (Olivennes 2013; L'Express 2014; Weider 2014). Hébras obdržel v roce 2012 medaili řádu zásluh Spolkové republiky Německo z rukou generálního konzula jako symbol přátelství (Le Comité de soutien de Robert Hébras 2012). V roce 2013 rovněž navštívil Oradour německý prezident Joachim Gauck, byla to první návštěva německého prezidenta ve vyhlazené obci na francouzské půdě (Olivennes 2013).

Závěr

Vzájemné vztahy mezi regiony a vnitřní regionální sounáležitost bývají často ovlivněny historickými událostmi a katastrofami druhé světové války zanechaly zejména v evropském prostoru mnohé zizvy. I přes to, že o válečných událostech je se zvětšujícím se časovým odstupem stále více objektivních informací, ještě se najdou spory, které i po více než 70 letech nevymizely. Aféra Oradour se zdá být jedním z nich. Vychází z několika tragických událostí francouzských dějin, neodkazuje pouze na vyvraždění limousinské obce Oradour sur Glane německými jednotkami SS, ale i na anexi

Alsaska a část Lotrinska N meckem v roce 1940 a následující násilné inkorporace alsaských a moselských mužů do německých vojenských složek. Trauma „malgré-nous“ tak bylo umocněno jejich nedobrovolnou aktivní účastí na jedné z nejvážnějších tragédií francouzských a evropských dějin. Aféra Oradour se proto stala sporem dvou regionů, které se postavily za své oběti válečných tragických událostí, jejichž odkaz mezi obyvateli dodnes přetrvává. Spor vychází z nedostatečného pochopení situace „malgré-nous“ ze strany obyvatel Limousinu a na druhé straně z neochoty „malgré-nous“ přiznat spoluodpovědnost za masakr v Oradour sur Glane, kterou nepocítí ují.

Na počátku aféry vystupovaly oba regiony jako jednotné celky ochraňující památku svých obyvatel. Vznik aféry Oradour lze datovat koncem roku 1952, kdy obyvatelé Alsaska a jeho politici představitelé zašli svorně bojovat proti samotnému konání procesu „Oradour vs. malgré-nous“ v Bordeaux. Ani jedna strana necítila po verdiktu a rozhodnutí o amnestii pro odsouzené „malgré-nous“ ospravedlnění, což vyvolalo bouřlivé protesty v obou zainteresovaných regionech. Aféra Oradour byla ve svých počátcích velmi mobilizující a medializovanou záležitostí na obou stranách. Na události byla nucena reagovat i francouzská vláda, která se postavila na stranu ekonomicky silnějšího Alsaska z obavy z autonomních tendencí. Rozhodnutí státu zasáhnout do regionálního sporu tak bylo motivováno ekonomicky a Aféra Oradour se díky nutnému zásahu státu stala celonárodní záležitostí.

Ještě 70 let po masakru v Oradouru se oba regiony stále nemohou shodnout na jedné interpretaci historických událostí. Přestože politici představitelé již hovoří o „zpečetění“ usmíření a snaha o konec této aféry vychází od vítězů zájmu zainteresovaných, kteří oradourští pozřít stále nedokáží přijmout status „malgré-nous“ jako násilně inkorporovaných a soucítit se srovnatelnou válkou křivdou, kterou utrpěli mnozí obyvatelé Alsaska, stejně jako oni. Zdá se, že válkové události natolik ovlivnily životy lidí a kolektivní povědomí regionů, že se s nimi společnost nedokáže snadno vyrovnat. A to i přesto, že oba regiony leží v jednom státě a válkové útrapy mají v obou regionech stejného viníka, nacistické Německo. Paradoxně dříve dochází k symbolickému usmíření francouzských regionů právě s Německem. Na mezistátní politické úrovni se tak projevuje snaha přenést se přes válkové události a vzdát úctu a vyjádřit pochopení všem stranám. Francouzsko-francouzský spor ovšem stále přetrvává.

Podkování

lánek vznikl s podporou Grantové agentury České republiky číslo P410/12/G113.

Literatura

- AFP (2004b): Jean-Pierre Raffarin: "jamais la France n'oubliera" Oradour-sur-Glane. AFP, 10. 6. 2004.
 AFP (2004c): Oradour et le drame des "Malgré-Nous", tourments pour l'Alsace. AFP, 8. 6. 2004.
 AFP (2004e): Oradour: "veillée de la paix" de lycéens alsaciens et limougeauds à Limoges. AFP, 9. 6. 2004.
 AFP (2004f): Oradour: Alsaciens et Limousins "victimes de la même barbarie" (Mgr Doré). AFP, 10. 6. 2004.
 AFP (2004g): Oradour: le 60ème anniversaire sous le signe de la réconciliation avec l'Alsace. AFP, 10. 6. 2004.
 AFP (2004h): Oradour: Limousins, Alsaciens et Allemands côte à côte (REPORTAGE). AFP, 10. 6. 2004.
 ANONYM (1999): Oradour: des réactions. Bulletin de liaison, 192, s. 12.
 B. J. (2004): Les élus alsaciens participeront aux cérémonies. Le Monde, 9. 6. 2004.
 BIRET, M. (2010): Réconciliation et reconnaissance. Centre regional de documentation pédagogique d'Alsace, 1. 10. 2010 (<http://www.crdp-strasbourg.fr/data/histoire/alsace-39-45c/reconciliation.php?parent=12CRDP> - poslední přístup 21. 3. 2011).
 BRASSARD GOERG, M. (1999): Oradour la Mémoire. Bulletin de liaison, 192, s. 11.
 CAILLAT, S. (2012): Oradour-sur-Glane : l'Alsace et le Limousin se déchirent encore. L'OBS, 16. 9. 2012.
 DAGEN, P. (1999): La mémoire en sa maison à Oradour-sur-Glane. Le Monde, 16. 6. 1999.
 DEMAY, H., LOUTY, P. VALADE, A. (2004): Oradour, soixante ans après: La mémoire face à l'outrage. Neuvic-Entier, Editions de la Veytizou, 175 s.
 DIRECTMATIN (2013): "Malgré-nous": un survivant d'Oradour conteste en cassation sa condamnation. DirectMatin, 17. 9. 2013.

- DREYFUS, M. (1984): Dreyfusova aféra, jak jsem ji zažil. Odeon, Praha, 249 s.
- FARMER, S. B. (1995): Oradour-sur-Glâne: Memory in a preserved landscape. *French Historical Studies*, 19, . 1, s. 27–47.
- FARMER, S. (2004): Oradour: 10 juin 1944, arrêt sur mémoire. Perrin, Paris, 314 s.
- FICHBACH, B. (2005): Oradour: l'extermination. Hiršlé, Strasbourg, 227 s.
- FOUGERAS, M. (2010): Une inaliénable liberté de témoigner Contre les malgré-Nous, Robert Hébras a gain de cause à Strasbourg. *La Montagne*, 5. 10. 2010.
- FOUCHÉ, J. J. (2002): Le Centre de la Mémoire d'Oradour, Vingtième Siècle. *Revue d'histoire*, 73, s. 125–137.
- FOUCHÉ, J. J. (2004): Oradour, la politique et la justice. Lucien Souny, Saint-Paul, 555 s.
- FOUCHÉ, J. J. (2011): L'aura des ruines d'Oradour. *Les cahiers Irice*, 7, s. 63–72.
- HAWES, D. (2009): Oradour, Le verdict final. Le Seuil, Paris, 347 s.
- HIVERNAUD, A. (1983): Petite histoire d'Oradour-sur-Glâne, de la préhistoire à nos jours la tragédie 10 juin 1944, le procès de Bordeaux le procès de Berlin. A. Bontemps, Limoges, 78 s.
- CHÂTAIN, G., HOPQUIN, B. (2014): Les plaies d'Oradour. *Le Monde*, 16. 6. 2014.
- JAVERLIAT, G. (2009): Bordeaux 1953: le deuxième drame d'Oradour: entre histoire, mémoire et politique. Pulim, Limoges 251 s.
- JÉRÔME, B. (2004): Les habitants d'Oradour-sur-Glâne, gardiens vigilants de la mémoire. *Le Monde*, 9. 6. 2004.
- KOENIG, J. (2005): La tragédie d'Oradour-sur-Glâne. *Bulletin de liaison*, 216, s. 31–35.
- LA MONTAGNE (2013): "Malgré-nous" d'Oradour : Robert Hébras blanchi par la Cour de cassation. *La Montagne*, 16. 10. 2013.
- LE COMITÉ DE SOUTIEN DE ROBERT HÉBRAS (2012): Justice pour Robert Hébras, rescapé du massacre d'Oradour-sur-Glâne. *Le Monde*, 11. 10. 2012.
- LE PROGRÈS (2004): Oradour-sur-Glâne : Jamais la France ne l'a oublié, jamais la France ne l'oubliera. *Le Progrès*, 11. 6. 2004.
- L'EXPRESS (2014): Oradour-sur-Glâne: l'ex-SS Werner C. affirme ne pas avoir "eu à tirer une seule fois". *L'Express*, 20. 1. 2014.
- MENGUS, N. (2004): Evocation du drame et du procès d'Oradour-sur-Glâne. *Bulletin de liaison*, 212, s. 6.
- MENGUS, N. (2009a): Le 10 juin 1944, Oradour-sur-Glâne et les Malgré-Nous. 65e anniversaire 1944-2009. L'incorporation de force dans l'armée allemande (http://www.malgre-nous.eu/spip.php?page=imprimer_article&id_article=1212 – poslední p ístup 21. 3. 2011).
- MENGUS, N. (2009b): Une des conséquences du procès de Bordeaux (1953) Oradour-sur-Glâne et les Malgré-Nous / Un exemple récent. L'incorporation de force dans l'armée allemande (http://www.malgre-nous.eu/spip.php?page=imprimer_article&id_article=1285 – poslední p ístup 12. 4. 2011).
- MENGUS, N. (2010): Oradour: des incorpores de force au des volontaires? Les Malgré-nous et la justice. *L'Ami hebdo*, 26. 12. 2010.
- OLIVENNES, H. (2013): German president visits site of Nazi massacre in France. *France 24*, 4. 9. 2013.
- REUTERS (2004): France/Oradour/Raffarin – "Agir pour ne pas oublier". Reuters – Les actualités en français, 10. 6. 2004.
- ROUSSO, H. (1987): Le syndrome de Vichy. Seuil, Paris, 382 s.
- VONAU, J.-L. (2003): Le procès de Bordeaux: les Malgré-Nous et le drame d'Oradour. Ed. du Rhin, Strasbourg, 255 s.
- WEIDER, T. (2013): A Oradour-sur-Glâne, mémoires vives franco-allemandes. *Le Monde*, 9. 2. 2013.